

MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARNI TARBIYALASHDA XALQ
PEDAGOGIKASINING O'RNI

Xaitmamatova Saodat Ulug`bek qizi
Shukurova Munira Xudayqulovna

Sirdaryo viloyati Guliston shahar 17-umumta`lim maktabi boshlang`ich sinf o`qituvchilari

xaitmamatovasaodat@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalq og`zaki ijodining ma`naviy-axloqiy tarbiya masalalari, tarbiya usullari, insoniy qadriyatlar va yurtsevarlik tarbiyasi, do`st-birodarlik, ahillik, mehnatsevarlik, kasb-hunarga muhabbat, yaxshilik va yomonlikning ta`rifi, yaxshi va yomon so`zning oqibati, halollik, to`g`rilik, olijanoblik tarbiyasi, adolat, insof va insofsizlik, og`a-inichilik va qon-qardoshchilikning ahamiyati, botirlik va qo`rqoqlik, odob-odobsizlik, mehmon va mehmondo`stlik kabi kategoriyalari haqida so`z boradi.

“O`zbek xalq pedagogikasi” qamrovi nihoyatda keng, bog`oyat serqirra va serjilo tushuncha bo`lib, u shu xalq paydo bo`lgan butun davrni o`z ichiga oladi.

Xalq donishmandligi va odobnomasiining bu nodir sohasi ijtimoiy va maishiy-axloqiy hayotning barcha tomonlarini, xalq og`zaki, qadrshunosligi va marosimshunosligining yetakchi yo`nalishlarini, diniy-axloqiy ta`limotni qamrab olishi bilan xarakterlanadi. U xalqimizning asrlar davomida to`plangan boy tajribalarini, ijtimoiy –siyosiy, axloqiy, falsafiy, ma`rifiy, estetik, ma`naviy hamda jismoniy yetuklik borasidagi qarashlarini, tajriba-xulosalarini lo`nda, ammo bag`oyat teran, donishmandnamo tarzda ifodalaydi. Ilk bor yaratilayotgan “O`zbek xalq pedagogikasida” dono xalqimizning ta`lim-tarbiya, axloq, odob, inson qadriyatlari va uning ma`naviy ustivorligi, iymon-e`tiqodi butunligi sohasidagi dunyoqarashi, amaliy faoliyati, usul-metodlari, an`analari tabarruk islomning odob-axloq, ilmu-fan haqidagi ta`limotiga bog`liq holda, muqaddas Qur`oni Karim va payg`ambarimiz Muhammad Rasullohning muborak hadisi shariflariga suyangan holda yoritish mo`ljallangan.

Ma`lumki, xalqning pedagogik qarashlari uzoq asrlar davomida shakllangan va ular bizga alohida qo`llanma dastur yoxud darsliklar shaklida yetib kelmay, balki asosan xalq og`zaki ijodiga kiruvchi turli janrlardagi asarlar, elshunoslik, qadrshunoslik, udumshunosliklar qatida saqlab qolingani hamda Ollohning so`zi bilan bo`lgan Qur`oni Karim va payg`ambarimizning hadislarida o`z ifodasini topgan. Demak, xalq pedagogikasi hozirgacha yashovchanligi asosan og`zaki tarzda bo`lib, u har bir avlod unga o`z tajribasini, qarashlarini, sifatlarini qo`shgan holda bizgacha yetib kelgan.

Bugungi kunda esa shu uzoq asrlar davomida ta`lim-tarbiya qo`llanmasi, vositasi bo`lib kelgan xalqning pedagogik qarashlarini to`plash, o`rganish va chop etish vazifasi to`ribdiki, bu vazifani bajarish yuqolish arafasiga kelib qolgan milliy qadriyatlarimiz, axloqimiz, urf-odat, rasm-rusumlarimizni, udumlarimizni, an`analarmizni asrab qolish va tiklash uchun nihoyatda zarurdir.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, xalq nazdida, inson ona qornidan yaxshi yo yomon bo'lib to'g'ilmaydi - u birday to'g'iladi. Yaxshi-yomonga aylanishi tarbiyadan, dastavval ota-ona, oila, mahalla-kuy, qishloq-ovul, qolaversa, jamiyat-tuzumdandir. Bunda ajdodlar qoldirgan otameros - oilaviy pedagogika, xalq pedagogikasi, shuningdek udumshunoslik, qadrshunoslik, elshunoslik an'analari, jamiyatning bu sohadagi sa'y-harakatlari, hal qiluvchi o'rin tutadi. Xalq ta'kidlashicha, bola boshdan to'g'ri, xaqqoniy tarbiyalansa-yomon kishiga aylanmaydi. Zero, "Ko'chat boshdan, bola yoshdan" maqoliga amal qilish xalq an'anaviy pedagogikasining bosh yo'nalishidir. Shu boisdan xalq pedagogikasida tarbiyaning mayda-chuydasi, ya'ni birlamchi-ikkilamchisi bo'lmaydi: hamma narsa hisobga olinishi, hech bir soha chetda qolmasligi, ayni choqda tarbiyaning nihoyatda nozik, injiq, murkkab tomonlari e'tiborga olingan holda yetti o'lchab bir kesishga amal qilinadi. Xarakterlisi yana shundaki, xalq tarbiyada kecha, bugun va ertani o'ylab ish tutadi, ya'ni tarbiyani o'tmishni unutmashlik, bugunni qadriga yetishlik, kelajakka umid asnosida olib boradi.

Xalq bisotidagi eng yaxshi tabarruk so'zlar-duo olqishlar ham tarbiyaga qaratiladi. Darvoqe, xalq an'anaviy pedagogikasining yaxshi so'z, duo-olqishning ta'sir kuchi, tarbiyaviy ahamiyati, inson ma'naviy ustivorligi, iymon-e'tiqod butunligi, qisqasi kishilarning har tomonlama mukammal kamoloti borasida tutgan o'rni va rolga alohida ahamiyat beriladi.

Sharq xalqlarining boy va betakror odobnoma va odatnomasi, xalq pedagogikasidagi eng yaxshi namunalar, allomalaru adabiyot va folklor ijrochilarining bu boradagi sa'y-harakatlari, yaratgan asrlari bilan qo'shilgan holda shakllanganligi, rivojlanganligi va boyib borganligini e'tirof etish birdan-bir to'g'ri yo'ldir.

Xalq pedagogikasining ijodkori va shu asosda avlod-ajdodlarimizni barkamol kishilar qilib tarbiyalab kelgan birinchi va to'ng'ich pedagog-o'qituvchi xalqdir. Biroq, afsuski, sho'ro tuzumi davrida qariyb bir asr davomida o'zbek xalqi o'sha madaniyatning ajralmas qismi bo'lmish xalq pedagogikasidan ajralib qoldi.

Xulosa qilib aytganda, xalqimizning ma'naviy merosini, yosh avlod ruhida mustahkamlash va rivojlantirish - O'zbekistonda davlat va jamiyatning eng muhim vazifasidir. Ma'naviyat shunday qimmatbaxo mevaki, u bizning qadimiy va novqiron xalqimiz qalbida butun va insoniyatning ulkan oilasida o'z mustaqilligini tushunib yetish va ozodlikni sevish tuyg'usi bilan birgalikda yetilgan. Bizning ma'naviyatimiz asrlar davomida million-million kishilar taqdiri asosida shakllangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdulla Avloniy. Turkiy Guliston yohud axloq. www.ziyouz.com kutubxonasi.
2. Ishmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A., Tarbiyada innovatsion texnologiyalar. T., Iste'dod, 2010.
3. Najmidinova K.U. Oila tarbiyasida milliy va umuminsoniy axloqiy madaniyatning o'rni. Falsafa fan. nom. diss. - T.: 2006.
4. Muxsiev A.Sh. Oilada milliy tarbiya jarayonining metodik asoslari. Pedagogika fan. nom. diss. - T.: 2005.